

Twynstra Gudde

ADVISEURS EN MANAGERS

Mensen Veranderen

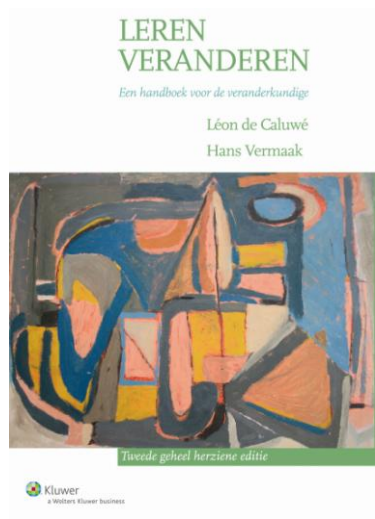
Jaarcongres Verandermanagement

Ede
december, 2011
prof.dr. Léon de Caluwé

Twynstra Gudde *Anders denken, gewoon doen*

Mensen Veranderen

Inhoud

1. Samenvatting kleurentheorie
2. Een blik op het individuele niveau
3. Wat gebeurt er als mensen veranderen?
4. Een blik op veranderen en stabiliteit

1. Samenvatting kleurentheorie

Geeldrukdenken

Aannames	Idealen
Er verandert iets als je belangen bij elkaar brengt - van de sleutelfiguren - in een onderhandelings- en lobbyproces - om een consensus te vormen (win-win) Conditie: - Achter gesloten deuren - Sense of urgency Motto: veranderen is een machtspel	- Democratische samenleving - Poldermodel van politieke coalities - Haalbare oplossing
Traject Interventies: - Mediatie, alliantievorming, stemsessies - Topstructurering, beleidsvorming Diagnosebrillen: - Krachtenveldanalyse, concurrentiestructuur - Policy windows, besluitvormingsfuike Beheersbaarheid: - Onbekend en verschuivend resultaat - Borging via contracten en machtsbalans	Schaduwkanten - Oppervlakkig geel: achterkamertjesgedoe, de sterkste wint - Valkuilen: luchtfietsen, loose-loose strijd, onbetrouwbaarheid - Allergieën: ideologen, details, gezichtsverlies
	Veranderaar Veranderaar: procesregisseur die zijn macht inzet - Politiekingerspitzengefüh (posities en context) - Besturen, beschouwen en conflicten hanteren - Onafhankelijk, beheerst en met goede netwerken Andere actoren: afgevaardigden, achterbannen, opinieleiders

Blauwdrukdenken

Aannames	Idealen
Er verandert iets als je eerst denkt en dan (planmatig) doet - onderzoek biedt objectieve antwoorden en richting - oplossingen worden ontworpen (stappenplan) - implementatie gaat planmatig en transparant Conditie: - Toereikend sponsorschap - Sense of control, objectiviteit Motto: veranderen is een rationeel proces	- Maakbare en kenbare wereld - Orde, efficiëntie en voorspelbaarheid - Beste concrete oplossing (harde organisatie-aspecten)
Traject Interventies: - ISO, BPR, ABC, PMW - Strategische analyse (SWOT, portfolio's, e.d.) Diagnosebrillen: - Visgraatdiagrammen, portfolio-analyse - Structuren, organisatieconfiguraties Beheersbaarheid: - Vooraf omschreven en gegarandeerd resultaat - Borging via 'meten = weten', monitoringssystemen	Schaduwkanten - Oppervlakkig blauw: mechanistisch, irrationele en externe aspecten negeren - Valkuil: alles maakbaar verklaren, over mensen heen walsen, hired gun analyses - Allergie: vage toestanden, emotionaliteit, ingebakken onzekerheid/ambiguïteit
	Veranderaar Veranderaar: expert, projectleider - Inhoudelijke deskundigheid - Analyseren, structureren, presenteren, plannen - Prestatiegericht, accuraat, zelfstandig, rechtlijnig Andere actoren: opdrachtgevers, project-medewerkers, doelgroepen, (boze) buitenwereld

Rooddrukdenken

Aannames

Er verandert iets als je mensen op de juiste manier prikkelt

- mensen (situationeel) straffen en belonen
- mensen verleiden en het 'wij'-gevoel versterken
- aandacht, steun en erkenning bieden

Condities:

- Respectvolle en zorgvuldige procedures
- Mensen zoeken elkaar op

Motto: veranderen is een sociaal gebeuren

Traject

Interventies:

- Personeelsinstrumenten en sociale activiteiten
- Management by walking around en de zeepkist

Diagnosebrillen:

- Motivatiefactoren, bronnen van weerstand
- Rollen in teams, situationeel leiderschap

Beheersbaarheid:

- Bedacht, maar niet gegarandeerd
- HRM-systemen, goede verhoudingen, communicatie

Idealen

- Gemeenschap in harmonie, zorgzame samenleving
- Het beste uit mensen halen, de beste 'fit' tussen organisatie en individu vinden
- Motiverende oplossing

Schaduwkanten

- **Oppervlakkig rood:** verstikkende systemen, wollen dekengedrag, onechte aandacht
- **Valkuilen:** negeren van macht, zachte heelmeesters, conflictmijding
- **Allergieën:** solo- of macho-gedrag, onzorgvuldigheid, problematiseren

Veranderaar

- Veranderaar:** coachende manager, HRM- of communicatie-expert
- Mensen-mens
- Motiveren, verleiden, communiceren, samenwerken
- Sociaal, betrouwbaar, geïnteresseerd
- Andere actoren:** smaakmakers, teambuilders, rolmodellen, betrokkenen

Groendrukdenken

Aannames

Er verandert iets als je mensen in leersituaties brengt

- bewust onbekwaam maken (spiegels en vensters)
- experimenten en exploreren van nieuwe mogelijkheden
- in een koerszoekend, collectief proces

Condities:

- (Net) genoeg veiligheid, rust en respect
- Sense of professionalism

Motto: veranderen is leren en ontwikkelen

Traject

Interventies:

- Feedback, coaching opleiding, gaming
- Organisatie-ontwikkeling, survey-feedback, communities of practice

Diagnosebrillen:

- Johari window, leercurve, leerniveaus
- Organisatie-ijsberg, systeemdenken

Beheersbaarheid:

- Geschetst, niet gegarandeerd
- Borging via voortdurende reflectie

Idealen

- Lerende organisatie: met iedereen, over alles, altijd
- Groeien en ontdekken
- Oplossingen die mensen zelf vinden

Schaduwkanten

- **Oppervlakkig groen:** individueel leren los van het werk, gebrek aan actie
- **Valkuilen:** belerend gedrag, niemand uitsluiten, navelstaren
- **Allergie:** politieke spelletjes, mensen met een bord voor hun hoofd

Veranderaar

- Veranderaar:** procesbegeleider die mensen steunt
- 'reflective practitioner' als rolmodel
- Didactisch ontwerpen, faciliteren, spiegelen, coachen
- Empathie, creativiteit, nieuwsgierigheid
- Andere actoren:** trekkers, coaches, meesters, deelnemers, beschermheren

Witdrukdenken

Aannames	Idealen
Er verandert iets als je spontane evolutie een handje helpt - patroonduiding van wat mensen/ organisaties beweegt - ruimte bieden voor ondernemerschap en dynamiek - blokkades wegnemen en conflicten optimaliseren Conditioes: - Paradoxaal adviseren - Sense of humor Motto: veranderen gaat over energie/ vitaliteit	- Wonderlijk universum vol parallele werkelijkheden - Zelfsturing in netwerken dwars door organisatiegrenzen - Zingeving, geëngageerde oplossingen, innovaties
Traject Interventies: - Zelfsturende teams, zoekconferenties - Appreciative inquiry, open space meetings Diagnosebrillen: - Ontwikkelingspatronen van individuen, groepen e.d. - Chaostheorie, megatrends, beelden van organisaties Beheersbaarheid: - Moeilijk voorspelbaar (maar niet stuurloos) proces - Borging via zelforganisatie en kwaliteit van dialoog	Schaduwkanten - Oppervlakkig wit: new age uiterlijkheden, 'alles is goed' - Valkuilen: oppervlakkig begrip van drijvende krachten, laissez-faire, medewerkers opzadelen met 'zelfsturing' - Allergieën: saaiheid, middelmaat, regels, bevoogding, groepsdwang Veranderaar Veranderaar: patroonduider die zichzelf op het spel zet - Florerend in complexiteit, spelend met mogelijkheden - Betekenis geven, stelling nemen, dialogiseren, ondernemen - Zelfbewust, authentiek, kwetsbaar, fantasierijk, eigenwijs Andere actoren: intra-/ entrepreneurs, kiemen, sponsors, netwerken

Vier praktische toepassingen

- **Diagnose:** meervoudig kijken naar mensen, organisaties, vraagstukken ..., vooral als het complex is
- **Strategie:** situationele keus voor een kansrijke 'kleur' voor een veranderaanpak. Wat past bij vraagstuk, bij organisatie, bij ...
- **Veranderaar:** besef van eigen voorkeursstijl, aannames, competenties, beperkingen ...
- **Communicatie:** gemeenschappelijke taal om collectief te praten en beslissen over veranderen zonder 'scholensrijd'...

2. Een blik op het individuele niveau

Belangrijke motto's:

- Als mensen niet willen.....
- Mensen willen niet veranderd worden door anderen.....
- Veranderen is voor anderen.....
- Er is een sterke tendens om hetzelfde te blijven.....
- "Moeten" is een problematisch begrip

Waarheidsdefinities en werkzame principes per kleur

Kleur	De 'waarheid' is...	Het werkzame principe (motor) is...
 Geel	- plooibaar en onderhandelbaar - vandaag A en morgen B - geschiedschrijving	- angst/dreiging - 'sense of urgency' - de wil om te winnen
 Blaauw	- objectief - te bewijzen en te onderzoeken - wetenschappelijk vast te stellen	- ratio/feiten - 'sense of control' /eenduidigheid - gaan voor het beste
 Rood	- een balans tussen hoe het hoort en hoe het gaat - hoe wij dingen met elkaar zeggen te ervaren - feiten én mensen: de waarheid ligt in het midden	- aandacht - 'sense of belonging' /sfeer - ere wie ere toekomt
 Groen	- een sociaal construct op basis van percepties - het voortschrijdend inzicht dat je hebt - een balans tussen gestapelde kennis en continue reflectie	- nieuwsgierigheid/interesse - 'sense of professionalism' / vakgedrevenheid - het je eigen willen maken
 Wit	- een door jou verkozen betekenisvol perspectief - continu gecreëerd in interacties tussen mensen - menselijke verbeelding en innerlijk weten	- energie/vitaliteit - 'sense of humor' /dialectiek - lust/durf

Een kleurenkijk op wat iemand beweegt

	Wat beweegt mij?	Wat remt mij?
Geel 	- Ambiguiteit/Instabiliteit/Pressie - Het steekspel - Hoog in de boom/Belangrijkheid	- Gelabeld worden/Gestigmatiseerd raken/Voorspelbaar zijn - Er niet bij horen/Gezichtsverlies - Laag bij de grond/Details
Blaauw 	- Duidelijkheid/Zakelijkheid - Puzzels/Uiteenrafelen - Iets concreets tot stand brengen	- Relativeren/Er is geen werkelijkheid - Emotionaliteit/Vage toestanden - Onzekerheid/Open einden
Rood 	- Iets leuks/Aangenaams/ Aantrekkelijks - Samen zijn/Familiegevoel/Erkenning - Mensen in de knel helpen/Inspireren	- Individualiteit/Machogedrag - Onzorgvuldigheid/Op de man spelen - Moelijk gedoe/Problematiseren
Groen 	- Verwondering - Uitproberen/Nieuwe dingen of inzichten - Uitdaging/Grenzen verleggen	- Politieke spelletjes/Macht/Verborgene agenda's - Aan mensen sleuren/Ongevraagde confrontaties - Perfectioneren/Routine
Wit 	- Onzekerheid/Dubbelzinnigheid - Innovatie/Mogelijkheden - Mysteries en paradoxen	- Clichés/Saaiheid/Middelmaat - Regels/Inflexibiliteit - Bevoogding/Wollen dekens/ Groepsdwang

Zelfbeeld en gekleurd beeld door anderen

	Zelfbeeld	Beeld dat mensen (met andere kleurpreferenties) van je hebben
Geeldruk	- Flexibel - Sensitief - Dynamisch	- Onbetrouwbaar - Draaikont - Met alle winden mee
Blauidruk	- Recht door zee - Een man, een man - Afspraak is afspraak	- Rechthoekig - Star - Inflexibel
Rooddruk	- Empathisch/ invoelend - Groepsgericht - Sociaal	- Socio - Watje - Geitenwollen sokken
Groendruk	- Open - Reflectief - Ontwikkelingsgericht	- Belerend - Betweter - Ouwehoeren
Witdruk	- Zelfbewust - Spiritueel - Holistisch	- Eigenwijs - Onaangepast - Wereldvreemd

3. Wat gebeurt er als mensen veranderen?

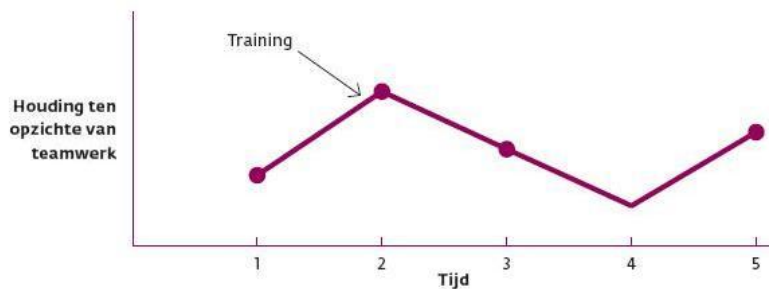
Trans Theoretical Model of Change (TTMC)

Zes fasen:

1. precontemplatie
2. contemplatie
3. voorbereiding
4. actie
5. onderhoud (context inzetten)
6. beëindiging

- niet lineaal, spiraal
- door de tijd
- terugval, herstel
- individueel, grote verschillen
- context kan door jezelf of door anderen worden veranderd
- persoonlijkheid werkt stabiliserend (overleven)

Leercurve

- Imitatie / kopiëren
- Verinnerlijken
- Boosters stellen uit

4. Een blik op veranderen en stabiliteit

- Persoonlijkheid is op stabiliteit gericht
- Daarom mechanismen om veranderingen te vermijden/te overleven
- Veel defensiemechanismen
- Bijvoorbeeld: pocket veto en cynisme
- Heel verschillend vanuit management- of mens-perspectief

LEREN VERANDEREN

Een handboek voor de veranderkundige

Léon de Caluwé
Hans Vermaak

Kluwer
a Wolters Kluwer business

Yvonne Burger
Léon de Caluwé
Paul Jansen

Mensen veranderen

Waarom,
wanneer
en hoe
mensen (niet)
veranderen

Kluwer
a Wolters Kluwer business

Twynstra Gudde

ADVISEURS EN MANAGERS

prof.dr. Léon de Caluwé

www.twynstragudde.nl

Alle intellectuele eigendomsrechten met betrekking tot deze presentatie berusten bij Twynstra Gudde. Niets uit deze presentatie mag worden veelevoudigd of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van Twynstra Gudde.

DOCSOpen nummer 582346

Twynstra Gudde *Anders denken, gewoon doen*

